

Q.N.
428,
28.

II h
710

DE
PORTIS COELI

DISSERIT

VT EVOCATIONI

IN

ILLVSTREM SCHOLAM
PORTENSEM

OBSEQVIVM PRAESTET

XXV NOVEMBRIS ∞ 1811

HORA SECUNDA POMERIDIANA

PUBLICE VALE DICTVRVS

M. CHRISTIANVS GODOFREDVS GRABENERVS

SCHOLAE SENATORIAE NOVAE VRBIS AD DRESDAM

HACTENVS RECTOR.

DRESDAE PRAELO JO. GVIL. HARPETERI.

on externam modo coeli pulchritudinem, eiusque uarium, quo mortales in hac uita gaudent, usum, mirata est antiquitas, sed ea est etiam in coelum, tanquam in sedem, domiciliumque, deorum, locumque, uirtute eminentibus definitum, quo beati aeuo sempiterno fruuntur, intuita. Quid igitur mirum, si coelo quoque portas tribuerit, ac in illis commemorandis multum ingenii significauerit?

Dixit autem PORTAS COELI ea coeli loca, quibus ingrediendi, egrediendique, morem, ac potestatem, coelicolis esse, finxit, operaeque pretium hinc erit, harum portarum situm explorare. Nimirum solis

Sectus in obliquum lato curuamine limes

Effugit australem, iunctamque aquilonibus, Arcton (a).

In hac solis uia signum cancri lucet.

Hanc ubi contigerit metam Phoebaeus axis,

Rursus in humentes sensim delabitur Austros (b).

In altera huius uiae parte fulget capricorni sidus,

Vltra quod prodire nequit, rursusque redire

Incipit ad nostras paullatim Cynthis oras (c).

Secat orbis lacteus

Obliquamque uiam solis, tropicos quoque binos (d),

et

- (a) OUIDIUS Metamorph. L. II, u. 130, & 132. (b) BVCHANANVS de Sphaera L. III, u. 37, sequ. (c) PALINGENIUS in Zodiaco uitae L. XI, u. 41, sequ. (d) PALINGENIUS loc. cit. u. 49, sequ.

et haec orbis lactei loca, quibus secantur tropici, PORTAS COELI uocata esse, auctor est MACROBIUS (e): *Per has portas, inquit, animae de coelo in terras meare, et de terris in coelum remeare, creduntur. Ideo hominum una, altera deorum, uocatur. Hominum cancer, quia per hunc in inferiora descensus est. Capricornus deorum, quia per illum animae in propriae immortalitatis sedem, et in deorum numerum, reuertuntur.* Harum portarum memorem HOMERUM (f) antrum quoddam Nympharum ITHACENSE, duabus ianuis instructum, finxisse, idem MACROBIUS (g) existimat, quarum borea hominibus, meridiana uero solis immortalibus, pateret.

Nullus tamen nego, coeli portarum nomen ad alia quoque coeli loca translatum inueniri. Sic enim uel totum coelum a coeli parte, uel discessum coeli inter fulgurationes a portarum patentium similitudine, dixisse uidetur MARO (h), LEANDRI natatoris ter-
 rricula canens,

*quem super ingens
 Porta tonat coeli, et scopulis illisa reclamant
 Aequora.*

Sic non, nisi plagarum mundi interpretationem, admittunt a STATIO memoratae coeli portae ARCTOAE (i), et HESPERIAE (k). Sic utrumque coeli uerticem uocari ab HOMERO, censet PORPHYRIUS (l), cuius sententiam perpolit DACIERIA (m). Sic

(2

(e) In Somnium SCIPIONIS L. I. Cap. XII, p. m. 79, sequ. (f) Odys.
 L. N, u. 109, sequ:

*Δύω δὲ τε εἰ θύραι εἰσὶν
 Αἱ μὲν πρὸς βορέαο καταβαταὶ ἀνδράποισιν.
 Αἱ δ' αὖ πρὸς νότον εἰσι θεώτεραι, ἐδὲ τι κείνη
 Ἄνδρες ἐρέχονταί, αἰδ' ἀθανάτων ὄδες ἔσιν.*

(g) L. c. p. m. 80. (h) Georg. L. III, u. 260, sequ. (i) Thebaid. L. VII,
 u. 35, dicitur MERCURIUS, in THRACIAM missus,
Arctone labens cardine portae.

(k) Thebaid. L. X, u. 1:

Obruit Hesperia Phoebum nox bumida porta.

(l) De Antro Nympharum. (m) In Commentar. ad HOMERI Odys.
 Tom. II, p. 234, sequ.

ISIDORVS: *Januae coeli, inquit (n), duae sunt, oriens et occidens. Nam una parte sol procedit, alia se recipit. Ut taceam, orientis, et occidentis, solis partes in coelo deorum coelestium uias iam ORPHEVM (o) appellasse.*

Discordant hinc inter se interpretes, qua ratione de diis, in domum omnipotentis Olympi, sedemque sideream, conuocatis, tradere poterit VIRGILIUS (p):

Considunt tectis bipatentibus.

TVRNEBVS: *Bipatens, inquit (q), coelum propter duo hemisphaeria dici potest, superius et inferius. Sed unde probabit, ab ullo probatae fidei auctore bipatens unquam dici, quod superius, atque inferius, rotundatum est? Quum autem pergit: Quanquam MARO plane, ut existimo, inquit, tecta bipatentia ab aedium similitudine, quae fores habent, quae hinc et inde aperiantur, scripsit, quum superos in domum conuenisse dixerit, non quidem a sententia SERVII (r), et a forma antiquarum ualuarum, quas tectis magni tonantis NASO (s) tribuit, aliena asserit, sed, bipatentia tecta a bipatentibus portis probe distinguenda, existimo. Quamuis enim bipatens porta (t) dici possit, cuius utraeque ualuae apertae sunt, tecta tamen non, nisi ea, bipatentia nominanda uidentur, quae duobus locis patent, seu duabus portis instructa sunt. Memores ergo duarum, quas supra explicui, portarum coeli VIRGILIANVM illud:*

Considunt tectis hipatentibus,

ita potius interpretemur: Sedent in tecto, duabus portis instructo, quae utraeque, Curiae Romanae ualuarum more, patent, ante quas, VALERIO MAXIMO teste (u), Tribuni plebis considerant, ut, quae in senatu referrentur, atque uentilarentur, ab iis audiri possent.

Qui (u) Origin. L. III. Cap. 39. p. m. 28. (o) Conf. ESCHENBACHII Epigenes de poësi ORPHICA, p. 70:

Ἀντολή τε, δύσις τε. θεῶν ὁδοὶ ἐρασιγώνων.

(p) Aeneid. L. X, u. 5. (q) Aduersar. L. XVIII. Cap. 27, p. 123, b. (r) Ad Aeneid. L. X, 5. (s) Metamorph. L. I, u. 172. (t) Conf. VIRGILII Aeneid. L. II. u. 330. (u) L. II, 2. ex. 7.

Qui uero *coeli portas* finxerunt, nec earum usum, atque destinationem, tacuerunt. Canit enim OVIDIVS (x):

*Est uia sublimis, coelo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.
Hac iter est Superis ad magni tecta tonantis,
Regalemque domum.
Hic locus est, quem, si uerbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia coeli.*

Auctore STATIO (y), fama fuit,

*erumpere Porta
Coelicolas, si quando domus, litusque, rubentum
Aethiopum, et mensas amor est intrare minores.
Dant fluiui, montesque, locum. Tum terra superbit
Gressibus, et paullum respirat coelifer Atlas.*

Adde uerba VIRTVTI, deae speciem referenti, a SILIO ITALICO (z) tributa:

*Degeneres tenebris animas damnauit Auernis.
At, quis aetherii seruatur seminis ortus,
Coeli porta patet.*

Sed ne quid ornamenti et dignationis *coeli portis* deesset, apposuerunt ueteres iisdem custodes, et ianitores. Antiquissimis temporibus HORIS demandatum credebatur hoc officium. Testes eius rei sunt HOMERVS (a), et LVCIANVS (b). His adiunxerunt ROMANI JANVM, qui inde audit

coelestis ianitor aulae (c),

) 3

et

(x) Metamorph. L. I, u. 168. sequ. & 175. sequ. (y) Thebaid. L. V. u. 426. sequ. (z) L. XV, u. 76, sequ. (a) Iliad. Θ. u. 393, sequi:

Πύλαι μύκρον ἔρανε, ἀσ' ἔχον Ὀρεαι,

Τῆς ἐπιτέρεσσεται μέγας ἔρανος, ἔλυμπος τε.

(b) De sacrificiis, p. m. 366: Ἐσίουσι δὲ πρῶτον μὲν οἰκῶσιν εἰ Ὀρεαι, πύλωρῶσι γάρ. (c) Conf. OVIDIVS Pastor. L. I, u. 139.

et de officio suo ipse fatetur:

Praesideo foribus coeli cum mitibus Horis,

It, redit, officio Juppiter ipse meo (d).

Hic est celebris ille PATVLCIVS, et CLVSIVS, numen illud coeli portas claudens, et aperiens.

Scilicet alterno uoluit rudis illa uetustas

Nomine diuersas significare uices (e).

Notauit quidem TVRNEBVS (f), ab auctoribus, poëtis maxime, *coelum* interdum dici sole, aut aurora, *aperiri*, nocte, ac uespere, *claudi*, sed quis non intelligit, differre inter se *clausum*, et *apertum*, *coelum*, atque *clausae*, et *apertae*, *portae coeli*? Quemadmodum enim illa loquendi ratio dierum, noctiumque, uicissitudines indicat, sic contra haec custodiam coeli adituum respicere uidetur. Tuetur ergo solus JANVS cum HORIS postes coeli.

Sed quaerat forte aliquis, quomodo unicus JANVS adeo dissitis duabus portis coeli tuendis sufficiat? Nec habeo, quae respondeam, nisi bifrons JANVS id effecturus uideri possit, quod unius frontis custos praestare nequit. Certe eandem ob caussam *utriusque ianuae coelestis potens* dicitur a MACROBIO (g). Quum autem plures HORAE sint, diuisam illis utriusque coeli portae custodiam tribuere licebit, quae ab ipso HOMERO (h) ambabus coeli portis praeficiuntur, et ab OUIDIO (i) traduntur a dextra, laeuaque, Phoebi

positae spatii aequalibus Horae.

Quae quum ita sint, modo prorsus insolito, diuinoque miraculo, portae coeli deabus exeuntibus patuisse memorantur ab HOMERO (k), haecque ad augendam maiestatem diuinorum numinum, sedis-

(d) OUIDIUS loc. cit. u. 125, sequ. (e) OUIDIUS loc. cit. u. 129, sequ. (f) Aduersar. L. XVIII. Cap. 27. p. 123. (g) Saturnal. L. I. Cap. 8. p. m. 282.

(h) Iliad. E. u. 749. (i) Metamorph. L. II. u. 25, sequ. (k) Iliad. O. u. 393:

Ἀυτόμαται δὲ πύλαι μύκον ἔρσανε.

sedisque coelestis, ab eodem fingi, docte animaduertit EVSTATHIVS (l).

At de caussa eiusmodi fingendarum portarum coeli non conuenit inter interpretes. SERVIVS (m), et EVSTATHIVS (n), quae de coeli portis dicuntur, nubibus accommodant. Alio tamen loco idem EVSTATHIVS (o) portas coeli excogitatas coniicit, ne coelum, palatio assimilatum, aditu careret, suaeque sententiae subscriptorem habet BARTHIVM (p). DACIERIA (q) uero, et POPIVS (r), portarum coeli commemorationem loquendi formulis, orientis terrarum incolis familiaribus, annumerant. Sed quum poëtae, quoties harum portarum mentionem iniiciunt, nec plures huius generis formulas adhibeant, nec in caussis rerum naturalium explicandis occupati sint, sed potius historicos, rerumque in palatio deorum gestarum enarratores, agant, in BARTHII potissimum sententiam discedendum esse, uidetur, nisi quis coeli portas fingendi occasionem inde a temporibus JACOBI, eiusque proficiscentis somnio memorabili (s), repetere malit.

Haec

- (l) Tom. III, p. 1283, §. 65: "Ἦχησαν καὶ ἠνέχθησαν ἐξέσσαι τῆ Ἡρα καὶ τῆ Ἀθηνᾶ - Ὅρα δὲ, ὅπως τὸ ἔμμοκον ἐπὶ βόας κυρίας κείμενον, ἐπὶ πύλης ἔπε τῆς διὰ τὴν ἀγρὰν ἀεμογὴν ἠχητικῆς, καὶ οἷον μυκητικῆς, ὀνοματοποιῶν καὶ ἐκ τῆ παρακολοθεύοντος ἤχεσ πολῶν τε μέγεθος καὶ σφραγίσματα δηλῶν, καὶ ἀνὰ ξὺν αὐτῶν. §. σζ p. 1284. Τὸ δὲ αὐτόματα ἀντὶ τῆ μίνας, ἀφ' ἑαυτῶν, δι' ἄρα πυλωρῶν, ὡς εἰὼν ἦσαν αἰδητικαί.
- (m) Ad Georgie, L. III, u. 261: Porta coeli, aër nubibus plenus, per quem iter in coelum est. (n) Loc. cit. p. 1284: Ἄϊ Ὀμηρικῶν αὐταὶ πύλαι νέφη εἰσὶ βροντῶδῃ μυκηθμὸν ποτε ἀφίεντα. (o) Loc. cit. Ἀκόλθεον δὲ πάντως, ἵτὸν ἐν Ὀλύμπῳ οἴκεσ πλασάμενον, καὶ πύλαις αὐτοῖς τελεμῆσαι ἐπέειν. (p) Ad Thebaid. L. V, u. 426: Domus, limina, portas, et nescio quid non, coelo suo poëtico iam olim donauit fabricator HOMERVS.
- (q) In Commentar ad HOMERI Iliad. Tom. I. p. 248: Homere dit les portes du Ciel pour dire l'entrée du Ciel, comme les Hébreux ont dit les portes de la terre pour les bouts de la terre, l'entrée de la terre. Jerem. XV, 7. (r) In Comment. ad HOMERI Iliad. Vol. II. p. 53: This Expression of the Gates of Heaven is in the Eastern manner, where they said the Gates of Heaven, or of Earth, for the entrance, or extremities, of Heaven, or Earth.
- (s) Gen. XXVIII, 17.

QX Th 710 X 337 3141

Haec de coeli portis dissero euocatus, ut munus suscipiam
Conrectoris in ILLVSTRI SCHOLA PORTENSI, ex illo
enata monasterio, quod olim PORTA COELI appellatum est (t),
et in quod sequentes uersus exstant (u):

*Quod si Porta, Poli Portam te dixerit VDO,
Aptius haud unquam nomen APOLLO daret.*

*Namque Poli Porta es certissima, Porta Salutis
Unica, dum CHRISTVM pectore, et ore, doces.*

Possem, si liberet, disquirere, in quantum scholae bene constitutae
coeli portis essent assimilandae. Sed magis placet, ILLVSTREM
PORTAM talem experiri, quam lusibus ingenii inter scribendum
indulgere. Quod autem ut experiar, de munere decedendum est
prius, quod ante decem fere annos AMPLISSIMVS CIVITATIS
DRESDENSIS SENATVS mihi quam benignissime demandauit.
Sensi cum EIVS patrocínio mite praesidium PRAESVLVM SA-
CRORVM DRESDENSIVM tam arte coniunctum, ut non sine
summa animi commotione eius recordari ualeam. Licebit ergo per
optimos quosque mihi discessuro memoris tot beneficiorum animi
indiciam facere publice, et cum hoc coniungere laudes diuinae pro-
uidentiae, gratiaeque REGIS AVGVSTISSIMI, et PROCERVVM,
nouo muneri me admouentium. Fiet hoc VII. Calendas Decembres,
post horam secundam pomeridianam, e cathedra scholastica, praemissa
oratione,

DE PRODIGIO PORTARVM SVA SPONTE PATENTIVM.
Quem actum ut sua ornent praesentia honorificentissima PROCE-
RES, quibus munus nouum, et alia beneficia, debeo, MAGNIFI-
CVS SCHOLARVM DRESDENSIVM EPHORVS, CONSVL-
TISSIMVS SENATVS, quin omnes, qui mihi, et Misis, patrocini-
antur, et fauent, ea, qua par est, reuerentia contendo! Perscripsi
in Schola nouae urbis ad Dresdam, die XIII. Calendas
Decembres, ∞ 1700 LI.

(t) Conf. Illustris GLAFFEIVS im Kern der Geschichte des Hausses Sachsen, p. m. 48.

(u) Conf. BERTVCHII Chronicon Portense per SCHAMELIVM, p. 58.

II h
710

DE
TIS COELI

DISSERIT

EVOCATIONI

IN

REM SCHOLAM
ORTENSEM

VIVM PRAESTET

OVEMBRIS ∞ IOCCLI

SECUNDA POMERIDIANA

PBLICE VALE DICTVRVS

GODOFREDVS GRABENERVS

TORIAE NOVAE VRBIS AD DRES DAM

HACTENVS RECTOR.

RAELO JO. GVIL. HARPETERI.

